

Correctievoorschrift HAVO

2026

tijdvak 1
dinsdag 5 mei
07.30 - 10.30 uur

Geschiedenis

Verwerken scores

Verwerk de scores van alle kandidaten in het online AWP-programma.
De scores moeten uiterlijk maandag 1 juni 2026 om 12.00 uur ingevuld zijn.

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 30, 31 en 32 van het Landsbesluit vwo-havo-vsbo d.d. 23-06-2008 (PB. 2008, no. 54).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van bovenvermelde artikelen van het Landsbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het ETE (Examenbureau).
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het ETE (Examenbureau).
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;

- 3.4 indien slechts een voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan een voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd worden, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, hoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan een antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
 - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar een keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Eenzelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij dient de fout of onvolkomenheid wel mede te delen aan het ETE. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen door het ETE rekening gehouden.
 - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer. Dit cijfer kan afgelezen worden uit omzettingstabellen die beschikbaar worden gesteld door het ETE na de bepaling van de definitieve cesuur.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen geschiedenis havo 2026 eerste tijdvak kunnen maximaal 73 scorepunten worden behaald. Het examen bestaat uit 30 vragen.

*Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:
Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 Beoordelingsmodel

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Staatsinrichting

1a maximumscore 1

Beginjaartal: 1634 en eindjaartal: 1791.

Opmerking: Beide jaartallen moeten juist zijn om het scorepunt toe te kennen.

1b maximumscore 2

- In **1936**: 1
- Uitleg: Staatsregeling verandert de naam kolonie in overzeese gebieden. 1

OF

- In **1948**: 1
- Uitleg: Algemeen kiesrecht: Overheid door de bevolking gekozen, minder bevoegdheden aan de gouverneur. 1

OF

- In **1950**: 1
- Uitleg: Interim Regeling: Officiële ministeriële verantwoordelijkheid. 1

OF

- In **1954**: 1
- Uitleg: Officialisatie van de autonomie van de overzeese gebiedsdelen via het Statuut. 1

Opmerking: Wanneer de combinatie van jaartal en uitleg niet overeenkomt, maximaal 1 punt toekennen.

2 maximumscore 3

Uit het antwoord moet blijken:

- Deze stelling 1 is onjuist, omdat je geen bestuurscentrum voor alle zes eilanden in deze periode had, maar een kolonie Bovenwinden en een kolonie Benedenwinden. Sint Eustatius was alleen bestuurscentrum voor kolonie Bovenwinden. Curaçao was dat voor de kolonie Benedenwinden. 1
- Deze stelling 2 is onjuist, omdat de Raad van Politie de Koloniale Raad werd. De Raad van Politie is de lokale vertegenwoordiging die de gouverneur moest bijstaan. 1
- Deze stelling 3 is onjuist, omdat je in de W.I.C. periode geen gouverneurs, maar directeurs had. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3a maximumscore 1

Kern van een juist antwoord:

De koning laat de besturen van kolonie Bovenwinden en Benedenwinden samenvoegen met die van Suriname, tot Kolonie West-Indië.

3b maximumscore 1

Dit besluit werd in het jaar **1828** genomen.

3c maximumscore 2

Kern van een juist antwoord, twee van de volgende mogelijkheden, voor elk 1 punt:

Nee, het was niet zo succesvol, omdat ...

- de samengevoegde kolonies verschillende (economische) belangen hadden, waardoor het samen besturen ineffectief was.
- de reallocatie van de vertegenwoordigers en de reiskosten maakten dat het ook niet op een economische besparing uitkwam.
- in 1845 het weer in twee kolonies gesplitst werd.
- geografische afstanden maken communicatie/bestuur moeilijk.
- de landen/eilanden hebben elk hun eigen belangen.

4a maximumscore 1

Kern van een juist antwoord:

Er was weinig interesse. Zelfs mensen die nauw met besluitvorming betrokken waren, toonden zich onverschillig en gematigd.

OF:

“Pas langzaam aan zal het Curaçaosche volk dit thans aan haar geschonken stuk democratie gaan waarderen”.

4b maximumscore 2

Kern van een juist antwoord:

- Er was weinig interesse voor deze verkiezingen, omdat: 1
 - er sprake was van census- en capaciteitskiesrecht.
- Hierdoor kon alleen maar een heel klein deel van de bevolking stemmen. 1

OF:

- er nog maar twee politieke partijen waren. Erg veel keuze was er dus niet. 1

OF:

- de gouverneur nog steeds veel macht had, waardoor de democratie nog weinig voorstelde. 1

5 maximumscore 2

Twee van de volgende mogelijkheden, voor elk 1 punt:

- De invoering van algemeen mannen- en vrouwenkiesrecht.
- De komst van de ERNA.
- De interim-regeling van 1950. / De macht van de gouverneur werd beperkt.
- De overzeese gebieden worden Nederlandse Antillen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

6a maximumscore 2

Twee van de volgende mogelijkheden, voor elk 1 punt:

- Zijn strijd voor algemeen kiesrecht.
- Zijn strijd voor autonomie.
- Zijn deelname aan de rondetafelconferenties.
- Hij wilde samenwerking met Nederland in nieuwe stijl.
- Zijn strijd voor dezelfde rechten als Nederlanders in Nederland.

6b maximumscore 1

Om het grondbeginsel:

De landen van het Koninkrijk mogen hun eigen belangen zelfstandig behartigen.

7 maximumscore 2

- Regeling: Door de komst van de ERNA. 1
- Bestuur gedecentraliseerd: Door de ERNA kregen de eilanden eigen eilandsbesturen. 1

8 maximumscore 2

- letter c. 1
- omdat het onderwijsstelsel door de afzonderlijke landen geregeld wordt. / omdat de andere aangelegenheden onder het Koninkrijk vallen. 1

9 maximumscore 2

- De linkse / socialistische / progressieve denkrichting. 1

Kern van een juiste uitleg:

- Hij bekritiseerde de toen bestaande orde en streed tegen de vele (sociale, economische en politieke) onrechtvaardigheden. 1

OF:

Hij streed voor de rechten van de arbeiders / afro-Curaçaoënaars. 1

10a maximumscore 1

Kern van een juist antwoord:

De eilanden hun onafhankelijkheid geven, (dekoloniseren).

10b maximumscore 2

Kern van een juist antwoord:

- Nederland had met zijn militair ingrijpen, tijdens het oproer van 30 mei 1969, in Willemstad een slechte pers in het buitenland gekregen. 1
- Daarom wilden zij van de Antillen/kolonies in de West af. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord, twee van de volgende mogelijkheden voor elk 1 punt:

- De Arubanen waren bang voor onrust op hun eiland net zoals op Curaçao.
- Op basis van het racisme van de Arubanen vreesden zij de overheersing van de zwarte Curaçaoënaars. (In de Staten van de Nederlandse Antillen had Curaçao de meeste zetels.)
- De opstand leidt in Aruba tot de oprichting van de MEP (door Betico Croes).

12a maximumscore 1

Referendum: Een volksraadpleging (over een onderwerp).

12b maximumscore 1

Onderwerp: Kiezen voor een grotere zelfstandigheid ten opzichte van het Koninkrijk. / De staatkundige toekomst van de Nederlandse Antillen. / Het noemen van één van de vier opties van het referendum.

12c maximumscore 1

Uitslag: De meerderheid van het volk wilde de Nederlandse Antillen behouden.

13 C

14 maximumscore 2

Voorbeeld van juiste argumenten:

Deze stelling is juist, omdat,

- door coalitievorming de regeringspartijen altijd een meerderheid in de Staten hebben. Hierdoor worden beslissingen van de ministers bijna altijd gesteund door de meerderheid in de Staten. 1
- Hierdoor kunnen de Statenleden hun controlerende rechten minder goed gebruiken. 1

15a maximumscore 2

Klassieke grondrechten, twee van de volgende, voor samen 1 punt:

- Recht op bescherming van het eigendom
- Recht op gelijkheid
- Recht op persoonlijke vrijheid
- Recht van verenigen en vergaderen
- Vrijheid en gelijkheid van godsdienst
- Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid
- Vrijheid van onderwijs

Sociale grondrechten: twee van de volgende, voor samen 1 punt:

- Recht op arbeid en op bijstand
- Recht op huisvesting
- Recht op medische verzorging
- Recht op onderwijs

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15b maximumscore 2

Kern van een juist antwoord:

Omdat de overheid actief voorzieningen moet treffen (zoals onderwijs, zorg) om deze rechten te realiseren. (Uit het antwoord moet de actieve rol van de overheid blijken).

Opmerking: Voor deze vraag kan 2 of 0 punten gescoord worden.

Oorlog en vrede

16a maximumscore 2

1 - b

2 - c

3 - e

4 - d

5 - a

indien 5 juist: 2 punten

indien 4 of 3 juist: 1 punt

indien minder dan 3 juist: 0 punten

16b maximumscore 1

Bondgenootschap 1: Duitsland en Oostenrijk-Hongarije

Bondgenootschap 2: Engeland, Frankrijk en Rusland

Opmerking: Beide bondgenootschappen moeten helemaal juist zijn om het scorepunt toe te kennen.

17a maximumscore 2

Kern van een juist antwoord:

- De rol van België: In de Eerste Wereldoorlog wilde Duitsland een tweefrontenoorlog voorkomen door eerst via België, Frankrijk binnen te vallen. 1
- De grens tussen Frankrijk en Duitsland werd goed verdedigd door de aanleg van forten. Daarom koos Duitsland ervoor om door het neutrale België te trekken. 1

17b maximumscore 2

- Twee van de volgende beeldelementen, voor samen 1 punt:
 - Je ziet op de grond dat de Duitsers vrouwen en kinderen hebben vermoord.
 - Op de achtergrond zie je dat een Belgisch dorp in brand staat.
 - De Duitse soldaat staat trots op de slachtoffers.

Toelichting:

- Deze gruwelijkheden creëren een sterk vijandbeeld van Duitsland. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

18 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord, twee van de volgende mogelijkheden, voor elk 1 punt:

- Kaart toont wereldwijde aanwezigheid van Britse macht. Mede vanwege de koloniën waren er gevechten buiten Europa: bijv. in Afrika, Midden-Oosten, Azië. Dit maakt van een Europese oorlog een wereldoorlog.
- Koloniën leverden soldaten.
- Koloniën leverden grondstoffen.
- Duitsland wilde ook kolonies.

19 D

20 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord:

- Een belangrijk verschil is dat de Volkenbond geen middelen had om landen te dwingen zich aan afspraken te houden. Ze konden bijvoorbeeld geen leger inzetten of sancties opleggen. 1
- De Verenigde Naties kunnen dat wel: de Veiligheidsraad kan besluiten om militair in te grijpen en landen kunnen worden gevraagd om soldaten (blauwhelmen) te sturen om de vrede te bewaren. Hierdoor zijn de Verenigde Naties sterker in het handhaven van internationale vrede. 1

21 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord:

- Belang van D-Day: vanaf deze gebeurtenis hadden de westerse geallieerden voet aan land in Europa en konden zij starten met de bevrijding van West-Europa / vanaf deze dag voerde Hitler een tweefrontenoorlog om zijn rijk te beschermen. 1
- Belang van Slag bij Stalingrad: hier werd voor het eerst een groot Duits leger verslagen / vanaf deze dag begint Stalin met de bevrijding van Oost-Europa. 1

22a maximumscore 2

Kern van een juist antwoord:

- De Joodse bevolking afzonderen/isoleren van de rest van de Nederlanders. 1
- De Jodenster maakte het isolement van de Joodse bevolking compleet. In één oogopslag was duidelijk wie wel en wie niet Joods was. 1

Vraag	Antwoord	Scores
22b maximumscore 1	Twee van de volgende mogelijkheden, voor <u>samen</u> 1 punt: – Zwaar werk in de fabrieken naast de concentratiekampen. – Vergassing in gaskamers. – Martelingen. – Medische experimenten.	
23 maximumscore 2	Kern van een juist antwoord: • De Staat van Beleg gaf de overheid verregaande bevoegdheden, waaronder het verbod op stakingen en militaire censuur. • In april 1942 gingen Chinese matrozen in staking omdat ze slecht betaald werden voor gevaarlijk werk, maar vanwege de Staat van Beleg was staken verboden. De staking werd neergeslagen en de matrozen kwamen in opstand, wat leidde tot de dood van 15 Chinezen.	1 1
24a maximumscore 1	Kern van een juist antwoord: Een veiligheidsgordel van Rusland in Oost- Europa. / Overal waar het Sovjetleger de Oost-Europese landen bevrijdde dan wel bezette, werden communistische pro-Sovjet regeringen ingesteld.	
24b maximumscore 2	Kern van een juist antwoord: • <u>Politieke</u>: De Truman-Doctrine / Containmentpolitiek. De Verenigde Staten zal alle hulp geven aan alle landen die bedreigd zouden worden door het communisme. • <u>Economische</u>: Het Marshallplan. De Verenigde Staten zal leningen verstrekken aan de door de Tweede Wereldoorlog verarmde Europese landen die <u>niet</u> fascistisch of communistisch waren.	1 1
25 maximumscore 2	• Stelling a is onjuist, omdat, ... Kern van een juist antwoord: • de Sovjet-Unie al in 1949 een atoombom had, waardoor de Verenigde Staten hun nucleaire monopolie verloren.	1 1
26 maximumscore 2	1 - d 2 - e 3 - c 4 - b 5 - a	<i>indien 5 juist: 2 punten</i> <i>indien 4 of 3 juist: 1 punt</i> <i>indien minder dan 3 juist: 0 punten</i>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

27a maximumscore 2

Kern van een juist antwoord, twee van de volgende mogelijkheden voor elk 1 punt:

- Veel Amerikanen waren tegen de oorlog vanwege de hoge kosten.
- Veel Amerikanen waren tegen de oorlog vanwege het hoge dodental van Amerikaanse soldaten.
- Media toonden gruwelijke beelden, wat leidde tot protesten.
- De oorlog werd als zinloos ervaren.
- Civil Rights Movement protesteerde tegen het feit dat vooral zwarte soldaten naar het strijdtoneel werden gestuurd.
- Opkomst van pacifisme via de Flower Power Movement.
- Omstreden aanvalsmethodes zoals napalm en agent orange.

27b maximumscore 1

Eén uit de volgende mogelijkheden:

- Na de Vietnamoorlog werden de Verenigde Staten voorzichtiger met militair ingrijpen.
- Er ontstond een ‘Vietnam-syndroom’ in het Amerikaanse beleid.
- De invoer van ‘Reaganomics’ ter compensatie van het verlies in deze oorlog.

28 D

29a maximumscore 1

Kern van een juist antwoord:

Voordeel: De nieuwe ronde van bewapeningswedloop leidde naar veel nieuwe banen door de vele opdrachten in de wapenindustrie.

29b maximumscore 1

Nadeel: De betaling van de herbewapening leidde naar een snelle verhoging van de Amerikaanse staatsschuld. / Investerings in bewapeningswedloop levert geen economische output op.

30 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord:

- De herbewapening zorgde voor grote focus op de productie van wapens (uitgaven aan wapens). 1
- Daardoor ontstonden grote tekorten in de middelen voor het levensonderhoud van de bevolking. 1